

БЕНЧМАРКІНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ КЕРІВНИЦТВА НАУКОВОЮ РОБОТОЮ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ В АГРАРНИХ УНІВЕРСИТЕТАХ УКРАЇНИ

Олеся ТОЦЬКА

Волинський національний університет імені Лесі Українки, кафедра фінансів, вул. Винниченка, 28, Луцьк, 43021, Україна, E-mail: Totska.Olesia@vnu.edu.ua

Кореспондуючий автор: Totska.Olesia@vnu.edu.ua

Анотація

Метою цієї статті є оцінити якість керівництва науковою роботою здобувачів освіти в аграрних університетах України за допомогою бенчмаркінгу. Зовнішнє оцінювання аграрних закладів вищої освіти (ЗВО) України проведено на основі даних Державної наукової установи “Інститут модернізації змісту освіти” та Міністерства освіти і науки України щодо підсумків Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт з галузей знань і спеціальностей у 2019/2020 і 2020/2021 навчальних роках. Лідерами за результатами участі в II турі конкурсу в аналізованому періоді були 9 ЗВО: Миколаївський національний аграрний університет (НАУ), Національний університет біоресурсів і природокористування України, Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка, Львівський НАУ, Сумський НАУ, Вінницький НАУ, Полтавська державна аграрна академія, Харківський НАУ імені В. В. Докучаєва, Поліський національний університет. Вони щорічно мали більше 10 переможців конкурсу різних ступенів. Інші аграрні ЗВО України повинні орієнтуватися на їх показники задля підвищення якості керівництва науковою роботою здобувачів освіти. Отримані результати дають можливість аграрним університетам не тільки визначити лідерів за показниками кількості робіт, нагороджених дипломами I, II чи III ступеня у Всеукраїнському конкурсі, але й оцінити, порівняно з ними, свої власні сильні та слабкі сторони; почерпнути нові ідеї для керівництва науковою роботою студентів; спланувати подальшу наукову діяльність з урахуванням показників ЗВО-лідерів.

Ключові слова: бенчмаркінг, аграрні університети, Україна, якість керівництва, студентські наукові роботи

ВСТУП

Науково-педагогічні працівники в закладах вищої освіти (далі – ЗВО), окрім навчальної, повинні займатися ще і науковою діяльністю, зокрема здійснювати керівництво науковою роботою здобувачів освіти. Але якість такої роботи буває різною. Міністерство освіти і науки України створює умови для розвитку інтелектуального потенціалу талановитої української молоді, підтримки наукової та творчої роботи студентів і курсантів, стимулювання їх інтересу до дослідницької роботи, оволодіння ними інноваційними технологіями. Задля цього Міністерством запроваджено Всеукраїнський конкурс студентських наукових робіт з галузей знань і спеціальностей, що відбувається в два тури: перший – в ЗВО, другий – в базових

ЗВО. Студенти (курсанти), які здобувають вищу освіту за освітнім ступенем бакалавра та магістра у ЗВО [11], в тому числі аграрних, можуть брати участь у конкурсі.

Для аналізу якості керівництва науковою роботою студентів і її покращення в аграрних університетах, можна провести зовнішнє оцінювання цих ЗВО за допомогою методу бенчмаркінгу. Зауважимо, що Hurylovska I. V. (2010) визначає бенчмаркінг як “вдосконалення самих себе, навчаючись в інших”. Він дозволяє дати відповідь на такі питання:

- Як ми працюємо порівняно з іншими?
- До чого ми повинні прагнути?
- Хто працює найкраще у визначених напрямках?
- Яким чином їм це вдається?
- Як ми можемо застосувати те, чим користуються інші?

– Як нам стати кращими за кращих? [3].

Бенчмаркінг в аграрних дослідженнях використали такі науковці: Bedradina G. і Nezdoyminov S. (2021) – якість послуг, що надаються туроператорами сільського туризму [1]; Ladyka V. і Lozynska I. (2019) – оцінка ефективності Лебединської породи молочних корів [5]; Sârbu O. (2015) – аналіз еволюції сільського господарства в його багатьох аспектах, зосереджуючись на концепціях сільського розвитку з точки зору довговічності і багатофункціональності [8]; Wolf C. A. *й ін.* (2020) – показники рентабельності молочних ферм верхнього Середнього Заходу США в часі та залежно від розміру стада [12]; Yasar A. (2023) – моделі згорткових нейронних мереж для сортів хлібної пшениці [13]; Zbanca A. *й ін.* (2023) – економіко-фінансові кошториси вирощування лаванди [14]; Zbanca A. *й ін.* (2018) – кошториси та порівняльно-економічний аналіз вирощування ягід у Республіці Молдова [15].

Порівняння показників діяльності аграрних ЗВО провели такі дослідники: Knapczyk A. *й ін.* (2018) – зіставлення вибраних сільськогосподарських університетів Європи на основі академічної продукції [4]; Mehlhorn J. E. *й ін.* (2015) – рівень підприємницької освіти в сільськогосподарських коледжах і програмах Австралії, Нової Зеландії та США [6]; Totska O. (2023) – фінансування наукової роботи в аграрних університетах України [10].

Окрім того, Totska O. L. (2022) дослідила фінансові аспекти наукової діяльності ЗВО в регіонах України [9].

Метою цієї статті є оцінити якість керівництва науковою роботою здобувачів освіти в аграрних університетах України за допомогою бенчмаркінгу.

МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ

Зовнішнє оцінювання аграрних ЗВО України з допомогою бенчмаркінгу буде проведено на основі даних Державної наукової установи “Інститут модернізації

змісту освіти” (2021) та Міністерства освіти і науки України (2021) щодо підсумків Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт з галузей знань і спеціальностей у 2019/2020 і 2020/2021 навчальних роках [2; 7]. Подальші два навчальні роки в аналіз не включено у зв'язку з тим, що другий тур конкурсу у базових ЗВО відмінено з міркувань забезпечення безпеки учасників освітнього процесу, оскільки в країні особлива ситуація.

РЕЗУЛЬТАТИ Й ОБГОВОРЕННЯ

Перелік аграрних ЗВО, які мали переможців у II турі Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт з галузей знань і спеціальностей у 2019/2020 навчальному році наведено в Таблиці 1, у 2020/2021 навчальному році – в Таблиці 2, де синім кольором виділено дані, які дорівнюють або перевищують показники попереднього року, жовтим – менші за попередні.

Як бачимо, в 2019/2020 навчальному році переможцями конкурсу були здобувачі освіти 20 аграрних ЗВО, в 2020/2021 навчальному році – 21 ЗВО.

18 аграрних ЗВО мали переможців в обох періодах. З них 5 університетів покращили усі показники: Миколаївський НАУ, Сумський НАУ, Поліський НУ, Подільський державний аграрно-технічний університет, Білоцерківський НАУ. Загальний показник покращили 13 ЗВО, погіршили – 5 ЗВО. Окремі часткові показники (кількість робіт, нагороджених дипломами I, II чи III ступеня) покращили всі ЗВО, крім Львівського НУ ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького. Це є свідченням того, що аграрні університети покращують якість керівництва науковою роботою здобувачів освіти.

Лідерів за загальною кількістю робіт, нагороджених дипломами, добре видно на Рис. 1.

Таблиця 1. Результати участі аграрних ЗВО в II турі Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт з галузей знань і спеціальностей у 2019/2020 навчальному році

№ з/п	Найменування закладу вищої освіти	Кількість робіт, нагороджених дипломами I ступеня	Кількість робіт, нагороджених дипломами II ступеня	Кількість робіт, нагороджених дипломами III ступеня	Разом
1	Миколаївський НАУ	6	17	34	57
2	Національний університет біоресурсів і природокористування України (НУБіПУ)	8	13	24	45
3	Харківський НТУ сільського господарства імені Петра Василенка	6	13	17	36
4	Львівський НАУ	5	7	23	35
5	Сумський НАУ (у т. ч. Глухівський агротехнічний інститут імені С. А. Ковпака)	6	3	18	27
6	Вінницький НАУ	1	4	12	17
7	Полтавська державна аграрна академія	4	8	4	16
8	Харківський НАУ імені В. В. Докучаєва	3	6	4	13
9	Поліський НУ (Житомирський національний агроекологічний університет)		3	8	11
10	Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного	1	5	5	11
11	Дніпровський державний аграрно-економічний університет	2	3	4	9
12	Львівський НУ ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького		1	5	6
13	Подільський державний аграрно-технічний університет	1	2	3	6
14	Білоцерківський НАУ	1	1	2	4
15	Відокремлений підрозділ НУБіПУ “Бережанський агротехнічний інститут”	1	1	2	4
16	Одеський ДАУ	1		3	4
17	Херсонський ДАУ	3	1		4
18	Уманський НУ садівництва		2	1	3
19	Житомирський агротехнічний коледж			1	1
20	Ладизинський коледж Вінницького НАУ			1	1
Разом		49	90	171	310

НАУ – національний аграрний університет, НТУ – національний технічний університет, НУ – національний університет, ДАУ – державний аграрний університет.

Джерело: Сформовано автором на основі даних Державної наукової установи “Інститут модернізації змісту освіти” (2021) [2].

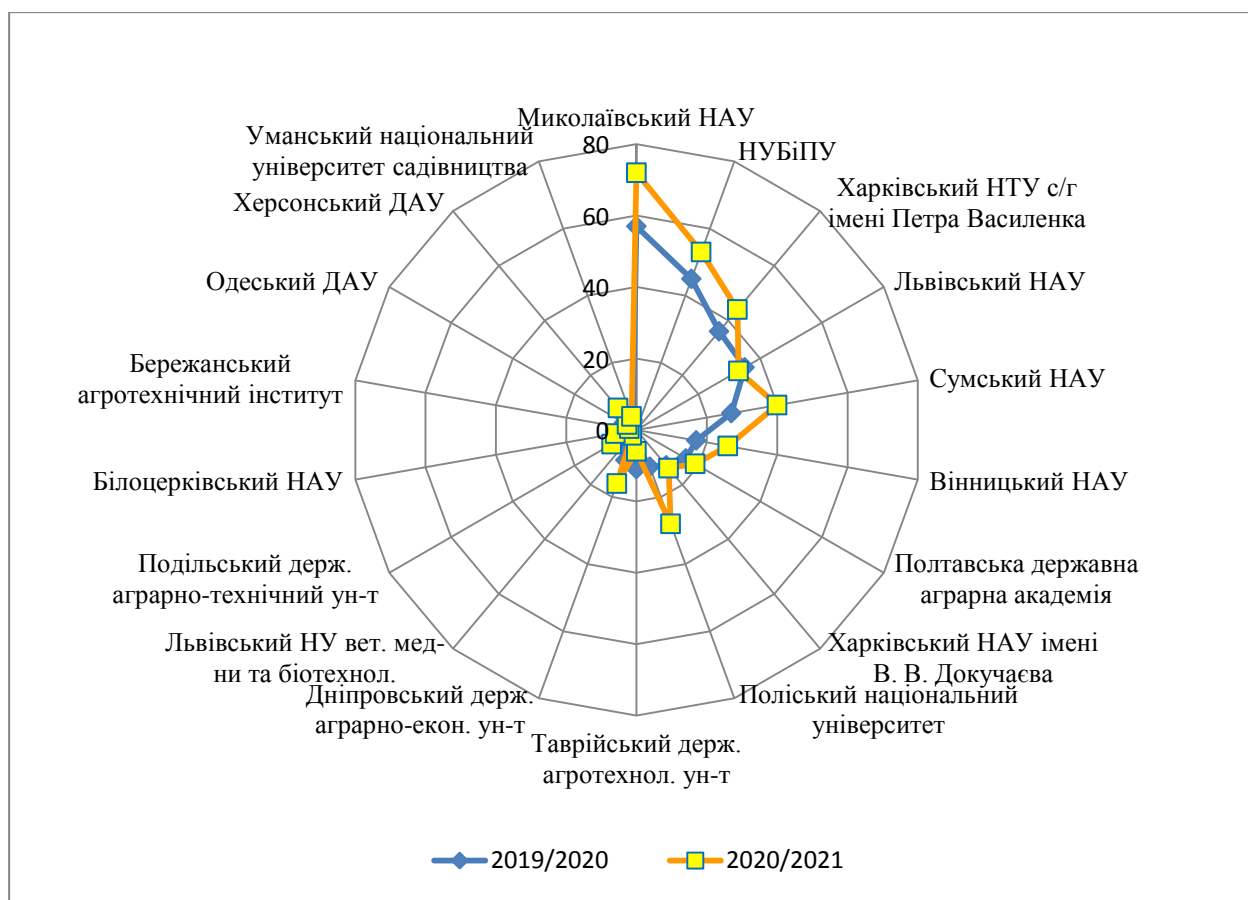
Таблиця 2. Результати участі аграрних ЗВО в II турі Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт з галузей знань і спеціальностей у 2020/2021 навчальному році

№ з/п	Найменування закладу вищої освіти	Кількість робіт, нагороджених дипломами I ступеня	Кількість робіт, нагороджених дипломами II ступеня	Кількість робіт, нагороджених дипломами III ступеня	Разом
1	Миколаївський НАУ	7	21	44	72
2	НУБіПУ	7	19	27	53
3	Харківський НТУ сільського господарства імені Петра Василенка	6	12	26	44
4	Сумський НАУ	9	11	20	40
5	Львівський НАУ	2	4	27	33
6	Поліський НУ (Житомирський національний агроекологічний університет)	5	9	14	28
7	Вінницький НАУ	3	1	22	26
8	Полтавська державна аграрна академія	1	6	12	19
9	Дніпровський державний аграрно-економічний університет	1	2	13	16
10	Харківський НАУ імені В. В. Докучаєва		5	9	14
11	Подільський державний аграрно-технічний університет	1	3	4	8
12	Херсонський державний аграрно-економічний університет	1	4	3	8
13	Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного	2	2	2	6

14	Білоцерківський НАУ	1	3	2	6
15	Відокремлений підрозділ НУБіПУ “Ніжинський агротехнічний інститут”		4	2	6
16	Уманський національний університет садівництва		2	2	4
17	Одеський ДАУ	1	1	1	3
18	Відокремлений підрозділ НУБіПУ “Бережанський агротехнічний інститут”	2			2
19	Львівський НУ ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького			2	2
20	Відокремлений структурний підрозділ “Бережанський фаховий коледж НУБіПУ”			1	1
21	Харківська державна зооветеринарна академія			1	1
Разом		49	109	234	392

НАУ – національний аграрний університет, НТУ – національний технічний університет, НУ – національний університет, ДАУ – державний аграрний університет.

Джерело: Сформовано автором на основі даних Міністерства освіти і науки України (2021) [7].

НАУ – національний аграрний університет, НТУ – національний технічний університет, НУ – національний університет, ДАУ – державний аграрний університет.

Рис. 1. Порівняльна діаграма аграрних ЗВО України за результатами участі в II турі Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт з галузей знань і спеціальностей

Джерело: Авторська розробка на основі даних Таблиць 1 і 2.

Як бачимо, лідерами за результатами участі в II турі Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт з галузей знань і спеціальностей в аналізованому періоді були 9 ЗВО: Миколаївський НАУ, НУБіПУ, Харківський НТУ сільського господарства імені Петра Василенка, Львівський НАУ, Сумський НАУ,

Вінницький НАУ, Полтавська державна аграрна академія, Харківський НАУ імені В. В. Докучаєва, Поліський НУ. Вони щорічно мали більше 10 переможців різних ступенів. Інші аграрні ЗВО України повинні орієнтуватися на їх показники задля підвищення якості керівництва науковою роботою здобувачів освіти.

ВИСНОВКИ

Отже, для того, щоб стати лідерами серед аграрних ЗВО в Україні за якістю керівництва науковою роботою студентів, потрібно підготувати не менше 10 переможців Всеукраїнського конкурсу. Крім того, можна вивчити, за якими галузями знань і спеціальностями вони готували свої роботи, а також вивчити зміст робіт на сайтах базових ЗВО, які проводили другий тур конкурсу.

Отримані результати дають можливість аграрним університетам не тільки визначити лідерів за показниками кількості робіт, нагороджених дипломами I, II чи III ступеня у Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт з галузей знань і спеціальностей, але й оцінити, порівняно з ними, свої власні сильні та слабкі сторони; почерпнути нові ідеї для керівництва науковою роботою студентів; спланувати подальшу наукову діяльність з урахуванням показників ЗВО-лідерів. Результатом цього буде розвиток інтелектуального потенціалу здобувачів освіти, стимулювання їх інтересу до поглибленої дослідницької роботи, оволодіння ними інноваційними технологіями. У перспективі, здобувачі освіти можуть реалізовувати свій науковий потенціал у подальшій професійній діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

[1]Bedradina, G., Nezdoyminov, S., 2021, Assessing the quality of services provided by rural tourism tour operators in overcoming the COVID-19 pandemic consequences in Ukraine, *Scientific Papers. Series "Management, Economic Engineering in Agriculture and Rural Development"*, 21(3):189–198.

[2]Державна наукова установа "Інститут модернізації змісту освіти" [State Scientific Institution "Institute of education content modernization"], 2021, Про підсумки Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт з галузей знань і спеціальностей: Лист ІМЗО від 04.03.2021 № 22.1/10-482 [About the results of the All-Ukrainian competition for student research papers in the fields of knowledge and specialties: Letter of the IECM dated March 4, 2021 No. 22.1/10-482], https://drive.google.com/file/d/1HFuy_-

M7yрkja2jvYPsGHBqBHLvRkcvh/view, Accessed on April 29, 2023. (In Ukrainian).

[3]Hyrylovska, I. V., 2010, Бенчмаркінг як нова складова в оцінюванні якості підготовки кваліфікованих робітників [Benchmarking as a new component in assessing the quality of training of skilled workers], X міжнародна науково-практична конференція «Гуманізм та освіта» [X International Scientific and Practical Conference "Humanism and Education"], September 14–16, 2010, Vinnytsia, Ukraine, <http://conf.vntu.edu.ua/humed/2010/txt/Gyrylovska.php>, Accessed on May 10, 2023. (In Ukrainian).

[4]Knapczyk, A., Francik, S., Wrobel, M., Mudryk, K., 2018, Comparison of selected agriculture universities in Europe on basis of analysis of academic output, 17th International Scientific Conference: Engineering for Rural Development, May 23–25, 2018, Jelgava, Latvia, pp. 727–732, doi: 10.22616/ERDev2018.17.N410.

[5]Ladyka, V., Lozynska, I., 2019, Benchmarking as the assessment method of efficiency the Lebedynska breed of dairy cows, *Scientific Papers. Series "Management, Economic Engineering in Agriculture and Rural Development"*, 19(3):341–346.

[6]Mehlhorn, J. E., Bonney, L., Fraser, N., Miles, M. P., 2015, Benchmarking entrepreneurship education in U. S., Australian, and New Zealand university agriculture programs, *Journal of Developmental Entrepreneurship*, 20(3), doi: 10.1142/S108494671550017X.

[7]Міністерство освіти і науки України [Ministry of Education and Science of Ukraine], 2021, Про підсумки Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт з галузей знань і спеціальностей у 2020/2021 навчальному році: Наказ Міністерства освіти і науки України від 28.07.2021 р. № 865 [About the results of the All-Ukrainian competition of student research papers in the fields of knowledge and specialties in the 2020/2021 academic year: Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated July 28, 2021 No. 865], <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-pidsumki-vseukrayinskogo-konkursu-studentskih-naukovih-robit-z-galuzej-znan-i-specialnostej-u-20202021-navchalnomu-roci>, Accessed on April 29, 2023. (In Ukrainian).

[8]Sârbu, O., 2015, Evolutionary benchmarks of agriculture and rural development in the Republic of Moldova, *Scientific Papers. Series "Management, Economic Engineering in Agriculture and Rural Development"*, 15(2):327–336.

[9]Totska, O. L., 2022, Financial aspects of scientific activity of higher education institutions in the regions of Ukraine and strategy of commercialization of its results, *Journal of Management & Technology [Revista Gestão & Tecnologia]*, Special Edition, 22:34–57.

[10]Totska, O., 2023, Financing of scientific work in agricultural universities of Ukraine, *Scientific Papers. Series "Management, Economic Engineering in Agriculture and Rural Development"*, 23(1):829–836.

[11]Верховна рада України [Verkhovna Rada of Ukraine], 2017, Про затвердження Положення про

Всеукраїнський конкурс студентських наукових робіт з галузей знань і спеціальностей: Наказ Міністерства освіти і науки України від 18.04.2017 № 605 [On the approval of the Regulation on the All-Ukrainian competition for student scientific works in the fields of knowledge and specialties: Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated April 18, 2017 No. 605], <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/z0620-17?lang=uk#Text>, Accessed on May 10, 2023. (In Ukrainian).

[12]Wolf, C. A., Black, J. R., Stephenson, M. W., 2020, Benchmarking upper Midwest dairy farm profitability, *Agricultural Finance Review*, 80(5):733–744, doi: 10.1108/AFR-02-2020-0022.

[13]Yasar, A., 2023, Benchmarking analysis of CNN models for bread wheat varieties, *European Food Research and Technology*, 249(3):749–758, doi: 10.1007/s00217-022-04172-y.

[14]Zbanca, A., Balan, I., Uratu, V., 2023, Investment management in the cultivation of lavender for the production of the essential oil, *Scientific Papers. Series “Management, Economic Engineering in Agriculture and Rural Development”*, 23(1):887–894.

[15]Zbancă, A., Negritu, G., Stratan, D., 2018, Benchmarking of investment and their recoverability in the berries sector, *Scientific Papers. Series “Management, Economic Engineering in Agriculture and Rural Development”*, 18(1):529–536.